

ЛІТЕРАТУРА

1. Шушанова Т. В. Применение уголовно-процессуальных норм : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Шушанова Татьяна Виталиковна. – М., 2011. – 210 с.
2. Пушкарев А. В. Применение норм уголовно-процессуального права при обратной силе уголовного закона / А. В. Пушкарев. – М. : Юрлитинформ, 2009. – 144 с.
3. Петухова М. А. Применение норм уголовно-процессуального права следователями органов внутренних дел в условиях реформирования уголовно-процессуального законодательства российской федерации (на примере следственных подразделений субъекта Российской Федерации – Ленинградской области) : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / М. А. Петухова. – СПб. : Санкт-Петербургский ун-т МВД России, 2003 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kalinovsky-k.narod.ru/b/avtooref/petuhova.htm>
4. Белкин Р. С. Курс криминалистики : уч. пособие для вузов в 3-х томах / Р. С. Белкин. – 3-е изд., доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА; Закон и право, 2001. – 837 с.
5. Беззубов Д. О. Про тлумачення «ризикознавства» в юридичній науці України / Д. О. Беззубов // Держава і право. – 2009. – № 45. – С. 275–281.
6. Мамчун В. В. Некоторые методологические проблемы исследования факторов риска в праве / В. В. Мамчун // Вестник Владимирского юрид. ин-та. – 2010. – № 3 (16). – С. 112–120.
7. Стащенко А. Про науково-теоретичні проблеми якості закону як основи його ефективності / А. Стащенко // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 11. – С. 23–27.

УДК 343.985:343.62

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ БЕЗВІСНИМ ЗНИКНЕННЯМ ОСОБИ

Мазурок О.Я.,
здобувач кафедри криміналістики та судової медицини
Національна академія внутрішніх справ

У статті висвітлені особливості планування розслідування злочинів, пов'язаних із безвісним зникненням особи. Уточнена специфіка висування слідчих версій під час планування розслідування вказаної категорії злочинів.

Ключові слова: планування, версія, розслідування, безвісне зникнення особи.

Mazurok O.Ya. / ОСОБЕННОСТИ ПЛАНИРОВАНИЯ РАССЛЕДОВАНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ, СВЯЗАННЫХ С БЕЗВЕСТНЫМ ИСЧЕЗНОВЕНИЕМ ЧЕЛОВЕКА / Национальная академия внутренних дел, Украина

В статье рассмотрены особенности планирования преступлений, связанных с безвестным исчезновением человека. Уточнена специфика выдвижения следственных версий во время планирования расследования указанной категории преступлений.

Ключевые слова: планирование, версия, расследование, безвестное исчезновение человека.

Mazurok O.Ya. / FEATURES OF PLANNING OF INVESTIGATION OF CRIMES RELATED ARE TO OBSCURE DISAPPEARANCE OF PERSON / National Academy of Internal Affairs, Ukraine

In the article the lighted up features of planning of investigation of crimes related are to obscure disappearance of person. Certainly aggregate of typical versions which appropriately to check during investigation of facts of obscure disappearance of person. The specified specific of pulling out and verification of consequence versions is during investigation of the indicated category of crimes. Basic near-term measures which must be carried out for confirmation or refutation of the proper version about criminal (uncriminal) character of disappearance of man are formulated. The terms of planning of lead through of separate consequence actions are specified: reviews habitation and last place of stay of obscurely disappearing person, his workplace; exception and review of documents, related to personality of disappearing person; interrogations of relatives, acquaintances, colleagues, on work of disappearing person; to the search (apartments (habitation and workplace), areas of locality, personal search of the crime search of transport vehicle suspected of feausance); setting of different types of examinations. Marked that judicial-chemical examination must be appointed with the purpose of research of particles of metal, glass, soil, pieces of chalk, brick, found in place of exposure of dead body, on his clothes, on crime instruments, on clothes suspected. In time exposure of letters, messages, on behalf of disappearing obscurity or addressed him, they are withdrawn. For the decision of question about the performer of this documents judicia – handwriting examination is appointed. Lead through of biological examination, it is necessary to plan in the case of exposure in place of event of microtraces of biological origin. Application of method of DNA of analysis is utterly effective for authentication of person after on tracks blood, saliva, sperm, by the cages of epithelium, parts of fabrics and organs of man, to the hairs. Reminisced necessity of lead through in a number of cases for to the crimes related to obscure disappearance and other types of examinations, in particular judicial – medical examination, judicial – biological, dactyloscopic, molecular – genetic. The approximate list of departments and establishments to which it follows to send queries with the purpose of establishment of location of obscurely disappearing person is given.

Key words: planning, version, investigation, obscure disappearance of person.

Згідно статистичних показників, в Україні за останні роки кількість безвісно зниклих є досить значною.

Зокрема у 2013 році в Україні до ЄРДР внесено відомості про понад 14 тис. заяв та повідомлень вказаної категорії, щодо 12 тис. з них прийнято рішення про закриття кримінального провадження у зв'язку із відсутністю події або складу злочину, за 3,7 тис. заведено оперативно-розшукові справи. Із загальної кількості зареєстрованих заяв і повідомлень про безвісне зникнення громадян у 2013 році розшуковано лише 3,2 тис. осіб, а місцезнаходження та доля майже половини безвісно зниклих громадян залишається невідомою.

Іноколи безвісне зникнення особи може бути обумовлене тим фактом, що громадяни несвоєчасно повідо-

мляють рідним про своє місцезнаходження через різні побутові негаразди: конфлікти в сім'ї, на роботі, у школі тощо. Водночас, серед всіх фактів зникнення людей велику частку складають такі, що мають кримінальний характер.

Зважаючи на те, що на сході країни досі відбувається збройний конфлікт, окрему категорію безвісно зниклих осіб на сьогодні складають військовослужбовці та інші громадяни, які постраждали або загинули під час проведення антитерористичної операції (далі – АТО).

На території Донецької та Луганської областей України розповсюдженими є випадки, коли безвісно відсутніми стають особи, що постраждали від тяжких злочинів,

зокрема вбивства, викрадення та незаконного позбавлення волі людини, взяття у полон тощо.

Станом на 09 грудня 2014 року на території проведення АТО зареєстровано 3230 фактів безвісного зникнення та викрадення громадян, у тому числі – 1559 фактів безвісного зникнення осіб та 1671 факт викрадення громадян, які вчинено невідомими особами в камуфльованому одязі зі зброєю [1].

З огляду на вказані обставини, правоохоронні органи повинні приділяти посилену увагу розшуку безвісно зниклих осіб, а також забезпечувати швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних проваджень за відповідними фактами, адже Конституція України проголошує, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціально-правовою цінністю, а тому потребують захисту з боку держави.

Окремі аспекти питання організації та планування розслідування злочинів знайшли своє відображення в працях таких вчених, як: Т. В. Авер'янова, О. Я. Басв, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, П. Д. Біленчук, О. М. Васильєв, А. Ф. Волобуєв, В. К. Весельський, В. К. Гавло, В. Г. Гончаренко, А. В. Іщенко, В. А. Журавель, Н. І. Клименко, О. Н. Колесниченко, В. О. Ковалова, В. С. Кузьмичов, В. Г. Лукашевич, Г. А. Матусовський, М. В. Салтєвський, М. О. Селіванов, В. Ю. Шепітько, Ю. М. Черноус тощо. Водночас питання особливостей планування розслідування злочинів, пов'язаних із безвісним зникненням особи потребують більш детального та комплексного вирішення з урахуванням сучасних потреб слідчої практики.

Метою статті є висвітлення особливостей планування розслідування злочинів, пов'язаних із безвісним зникненням особи.

Чинним Кримінальним процесуальним кодексом України та прийнятими на його основі підзаконними актами визначено порядок організації розшуку та розслідування злочинів, пов'язаних із безвісним зникненням особи.

Так, сьогодні передбачена наступна процедура вирішення заяв про безвісне зникнення особи: якщо протягом 24 годин після подання заяви за фактом безвісного зникнення особи перевірочними заходами не вдалося встановити місцезнаходження особи, це може свідчити про те, що стосовно неї вчинено злочин. Указане надає підстави для внесення відомостей про такий факт до ЄРДР із попередньою кваліфікацією події за ст. 115 КК України до встановлення в ході досудового розслідування даних про вчинення іншого кримінального правопорушення. Згідно з п. 2.2 Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого Наказом Генерального прокурора України від 17 серпня 2012 року № 69, одночасно з визначенням кваліфікації підлягає внесенню до ЄРДР також і додаткова відмітка «Зникнення безвісти». Після цього розпочинається досудове розслідування та проводяться слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії та інші процесуальні та розшукові заходи.

Порядок вирішення заяв про безвісне зникнення особи регламентується також відомчим Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 14 серпня 2012 року № 700 «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень». Згідно положень ч. 1. ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» наявність інформації про безвісне зникнення особи визначається підставою для проведення оперативно-розшукової діяльності.

Вважаємо за необхідне підкреслити важливість висезгаданих, а також інших нормативно-правових актів, положення яких регламентують правовідносини у сфері безвісно зниклих осіб. Водночас відмітимо, що дотримання лише правових приписів є недостатнім для розкриття злочину. Ефективність планування та проведення слідчих

(розшукових) дій та в цілому результативність розслідування можливо досягти при використанні системи наукових знань і заснованих на них рекомендацій, розроблюваних криміналістикою.

Одним із найбільш актуальних напрямів підвищення ефективності розкриття та розслідування злочинів, пов'язаних із безвісним зникненням особи, як втім й інших видів злочинів, є застосування в роботі правоохоронних органів сучасних криміналістичних концепцій планування розслідування, під яким прийнято розуміти розумову діяльність з визначення шляхів і засобів розслідування, обставин, які підлягають встановленню, а також системи і тактики слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів для найбільш ефективного досягнення поставлених цілей розслідування.

Основою планування розслідування фактів безвісного зникнення особи виступають версії про можливі причини та обставини зникнення людини [2, с. 277].

По фактах безвісного зникнення громадян висувуються дві типові версії (які розподіляються на безліч конкретних версій з врахуванням наявної інформації по факту зникнення людини та особливостей її життєдіяльності, віку, статі, стану здоров'я, наявності конфліктних ситуацій тощо):

- перша типова версія: «зникла особа стала жертвою злочину» (вбивства, викрадення або позбавлення волі, торгівлі людьми тощо);

- друга типова версія: «зникнення людини не має кримінального характеру». Дана версія розподіляється на такі більш конкретні версії:

- зникла особа жива, але з тих чи інших причин не бажає виявляти своє місцезнаходження (виїхала в іншу місцевість (для зустрічі зі знайомими, на постійне чи тимчасове проживання, влаштування на роботу, навчання, з метою одруження); ховається через: борги; бажання уникнути призову на військову службу; конфлікт в сім'ї та небажання спілкуватися з родичами; необхідність уникнути кримінальної відповідальності за вчинений нею злочин тощо);

- зникла особа затримана за вчинення кримінального правопорушення [3, с. 18];

- зникла особа стала жертвою нещасного випадку в результаті якого вона загинула (ДТП, отруєння, ураження електричним струмом, при різних катастрофах, стихійному лиху, потонула у водоймі, загинула при пожежі тощо);

- зникла особа вчинила самогубство;

- безвісна відсутність особи пов'язана з її ненасильницькою смертю від віку, або в результаті хронічного захворювання, переохолодження тощо [4, с. 135];

- зникнення людини пов'язане з її госпіталізацією (особа знаходиться в тяжкому стані і не може повідомити близьких про своє місцезнаходження);

- у випадку зникнення дитини, окрім вищезгаданого, також припускається що вона пішла з дому після сварки в сім'ї та не бажає говорити, де вона, заблукала, загубилася, не змогла вчасно повідомити рідним про своє місцезнаходження (розрядився мобільний телефон) та ін.

Зауважимо, що не слід перебувати у полоні однієї з версій, якою б правдоподібною вона не була, завжди доречним є висунення контрверсій. Кожна висунута версія в ході розслідування перевіряється, доповнюється, уточнюється чи повністю відкидається та замінюється іншими версіями [5, с. 43].

Складання узгоджених планів слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, їх вчасне виконання та корегування залежно від встановлення нових обставин зникнення, дозволяють знайти і зафіксувати інформацію, що має вкрай важливе доказове значення у кримінальних провадженнях цієї категорії.

До основних першочергових заходів, які необхідно планувати з метою встановлення місцезнаходження безвісно відсутніх осіб та розслідування злочинів по таким фактам, належать наступні.

Збір детальної інформації про зниклу людину та її близьке оточення. В якості корисного допоміжного планового документу може слугувати схема зв'язків особи, що розшукується, наприклад: родинні, інтимні, трудові тощо. Найчастіше позитивні результати надає аналіз інформації щодо контактів у соціальних мережах, про останні спілкування зниклої особи за допомогою мобільного зв'язку.

Вивчення прилеглої місцевості, звідки раптово зникла людина (складання схеми ймовірного руху зниклої особи, а також перевірка можливих місць її перебування).

Постановлення розшукуваного на обліки Міністерства внутрішніх справ України, заповнення впізнавальної картки. Картка на особу, що пропала безвісно, включає персоналіфічні, соціально-побутові та виробничі відомості, які слідчий одержує із заяви родичів і близьких, а також за місцем роботи такої особи. До картки приєднують фотознімки зниклої особи та направляють до картотеки області.

Орієнтування оперативних підрозділів органів внутрішніх справ на встановлення місцезнаходження зниклої особи.

Надсилання запитів у відомства та установи, наприклад такі, як:

- лікарні та психоневрологічні диспансери (про наявність у них осіб, які за станом здоров'я або інших умов не мають можливості повідомити про себе, наявність невідомих трупів у моргах);

- установи виконання покарань та ізоляторів тимчасового тримання (про те, чи не перебуває у них зникла безвісти особа);

- банки (про наявність відкритих рахунків та виданих банківських карток на ім'я безвісно зниклої особи);

- державні та приватні нотаріуси (про наявність в особі рухомого і нерухомого майна);

- залізничні, авіаційні та морські/річкові, автобусні каси (про придбання проїзних білетів безвісно зниклою особою);

- підрозділи ДАІ (про наявність зареєстрованого транспортного засобу на ім'я безвісно відсутньої особи та відомостей про ДТП з його участю);

- установи дозвільної системи (про наявність зареєстрованої на ім'я безвісно відсутньої особи зброї);

- районні, міські відділи міліції (щодо надання інформації стосовно виявлення невідомих тіл, які мали прикмети, схожі з безвісно зниклою особою);

- підрозділи Міністерства оборони України (про те, чи перебуває особа на військовій службі);

- Головний центр обробки спеціальної інформації ДПС України (щодо надання інформації щодо перетину державного кордону України безвісно зниклою особою).

Вказаний перелік установ, до яких слід направляти запити, є приблизним і може бути доповнений залежно від конкретних обставин зникнення людини.

При реалізації плану розслідування у кримінальному провадженні повинна дотримуватися послідовність слідчих (розшукових) дій, заснована на їхній взаємозумовленості, не можна обійтись і без планування кожної окремої слідчої (розшукової) дії.

Для відпрацювання будь-якої версії по факту безвісного зникнення особи доречно планувати першочергове проведення оглядів житла й останнього місця перебування особи, її робочого місця, вилучення і огляд документів, пов'язаних з її особистістю, проведення допитів родичів, знайомих, колег по роботі, перевірки місць її можливого перебування, встановлення зв'язків зниклої і її взаємовідносин з найближчим оточенням, негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на збір даних про особистість

зниклої особи та осіб, що можуть бути причетні до вчинення злочину щодо неї.

Своєчасне проведення огляду житла й останнього місця перебування особи дозволяє виявити і зафіксувати сліди, матеріальні об'єкти та інші речові докази, які мають відношення до зазначеної події, і можуть сприяти встановленню місцезнаходження зниклих осіб або їх ідентифікації з невідомими трупами. На етапі планування та підготовки до огляду необхідно з'ясувати, які засоби криміналістичної техніки, освітлювальні прилади тощо необхідно застосовувати під час його проведення, яких спеціалістів доречно залучити, визначити методи та межі огляду тощо.

Під час огляду або обшуку особливу увагу слід приділяти об'єктам, де найчастіше можуть знаходитися приховані сліди: ділянкам стін з переклеєними шпалерами, вичищеним м'яким меблям, щілинам між дошками вмитой підлоги, ділянкам за плінтусами; фільтрам-відстійниками раковин, зливних труб ванн і унітазів (слідова інформація про злочин в них буде міститись у тому випадку, якщо туди зливалася кров потерпілого) [6, с. 68-69]. Використання ультрафіолетових освітлювачів, металолукачів, приладів, що реагують на продукти біологічного розпаду допоможе виявити невидимі сліди та речові докази [7, с. 26]. Обов'язковому вилученню під час огляду житла або останнього місця перебування зниклої особи підлягають: предмети-носії ДНК інформації (зубні щітки, гребінці, бритви, які належать зниклій особі), її особисті речі і предмети ужитку, які повинні були б знаходитися при потерпілій особі, якби вона була жива; записні книжки; різні документи (стоматологічні картки; амбулаторні медичні картки, де містяться відомості про травми, перенесені операції, групу крові тощо); групові фотографії з її участю, а також об'єкти, що забезпечують в подальшому проведення ідентифікаційних експертиз, фотознімки зниклої особи, предмети з відбитками її пальців, зразки волосся, предмети одягу, які становлять єдиний комплект з одягом, що був на особі в момент зникнення.

Якщо містяться відомості про причетність декількох осіб до вбивства безвісно зниклої людини, доречним є планування проведення взаємодіючими між собою слідчо-оперативними групами декількох обшуків у різних місцях, які здійснюються одночасно. Залежно від наявної інформації може проводитись обшук приміщення (житла і робочого місця), обшук ділянки місцевості, особистий обшук або обшук транспортного засобу.

Важливим під час проведення цієї слідчої (розшукової) дії є дотримання процесуальних приписів. Так, зокрема, перед початком виконання ухвали слідчого судді про проведення обшуку, особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності – іншій присутній особі повинна бути пред'явлена ухвала і надана її копія. У разі відсутності осіб у житлі чи іншому володінні копія ухвали повинна бути залишена на видному місці у житлі чи іншому володінні особи. При цьому слідчий, прокурор зобов'язаний забезпечити схоронність майна, що знаходиться у житлі чи іншому володінні особи, та неможливість доступу до нього сторонніх осіб.

Якщо містяться достатньо фактів, які вказують, що безвісно зниклу особу вбито, важливим є виявлення трупу потерпілого та його ідентифікація. Слід мати на увазі, що злочинцями використовуються різні способи знищення тіла вбитого. Так, зокрема, труп спалюється у печі, в котельній, на кострі; використовуються хімічно-активні агресивні речовини (наприклад, концентрований розчин каустичної соди). При цьому місця приховання трупів є досить різноманітними. Так, якщо злочинець або жертва злочину мешкає в приватному будинку, труп може бути закопаний в сараї, в огороді; скинуто в озеро, річку, колодязь з водою тощо. Якщо труп був знищений шляхом спалювання в печі, то в золі шляхом її просіювання можуть бути виявлені залишки кісток [8, с. 34].

Під час планування проведення допитів слід визначити місце, час та режим його здійснення, встановити коло осіб, які підлягають допиту, та спеціалістів, яких доречно залучити до його проведення, вирішити питання, пов'язані з підготовкою технічних засобів допиту, предметів, речових доказів, які слідчий планує пред'явити допитуваному, визначення тактичних прийомів його проведення, обрати черговість проведення допитів. У плануванні цієї слідчої (розшукової) дії визначне місце займає постановка питань: їх обсяг та формулювання, необхідна послідовність і сполучення [9, с. 51].

У першу чергу доречно планувати проведення допитів у якості свідка заявника й осіб, які добре знали зниклого. Під час допитів необхідно детально встановити: обставини зникнення особи й осіб, які мають інформацію про зникнення особи; прикмети й анкетні дані зниклого; докладні відомості про одяг, взуття, документи, цінності та гроші, а також інші предмети, що були або могли бути у зниклого, хто про це знав; дані про спосіб життя зниклої особи, про її розпорядок дня; події, що передували зникненню; з'ясовуються його відносини з іншими особами, місця його можливого перебування і причини зникнення; чим зникнення обґрунтовується, якщо припускається, що скоєно вбивство, то хто міг його вчинити, які мотиви вбивства; дані про поведінку допитуваного й інших осіб після зникнення особи. Під час допиту доречно акцентувати увагу на виявленні суперечностей у показаннях особи, встановленні негативних обставин, доказів поведінки допитуваного й інших осіб, які свідчать про причетність їх до зникнення особи. Допитуваним можуть також бути задані питання про заходи, які були ними зроблені для пошуку зниклого [3, с. 15].

При виявленні трупа, його слід пред'являти для впізнання особам, що добре знали потерпілого. Якщо з яких-небудь об'єктивних причин здійснення такого впізнання неможливо, ідентифікація особи потерпілого здійснюється за допомогою судово-медичної, судово-біологічної, фотопортретної, дактилоскопічної, молекулярно-генетичної експертиз.

У разі виявленні листів, записок від імені зниклого безвісти або адресованих йому, вони вилучаються. Для вирішення питання про виконавця цих документів при-

значається судово-почеркознавча експертиза. Також за результатами огляду чи обшуку можуть бути призначені судово-медична, судово-біологічна, криміналістична та молекулярно-генетична експертизи, інші експертизи залежно від конкретних обставин справи.

Застосування методу генотипоскопії в біологічній експертизі, або дослідження мікрослідів на клітинному рівні дозволяє ідентифікувати злочинця за слідами крові, слини, сперми, клітинами епітелію, частинами тканин і органів людини, волосся, вилученими з місця події. Водночас важливо мати на увазі, що проведення такого роду експертиз потребує виваженого підходу у послідовності їх проведення з іншими експертизами з метою збереження дослідного матеріалу. А тому при вирішенні питання призначення експертиз доцільним є попереднє консультування з експертом.

Планувати проведення судово-хімічної експертизи необхідно з метою дослідження часточок металу, скла, ґрунту, шматочків крейди, цегли, знайдених на місці виявлення трупа, на його одязі, на знаряддях злочину, на одязі підозрюваного [10, с. 55].

У ході досудового розслідування злочинів, пов'язаних із безвісним зникненням особи, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб, можуть проводитись негласні (слідчі) розшукові дії. Рішення про проведення негласних (слідчих) розшукових дій приймає слідчий, прокурор, слідчий суддя за клопотанням прокурора, або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Вони проводяться на підставі ухвали слідчого судді, крім зняття інформації з електронних інформаційних мереж, доступ до яких не обмежений власником або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту.

В статті була уточнена специфіка висування слідчих версій та висвітлені деякі особливості планування розслідування злочинів, пов'язаних із безвісним зникненням особи. Зважаючи на ситуаційну багатоманітність кожного конкретного злочину вказаної категорії, дана проблематика потребує подальшого дослідження з метою розробки науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ в сфері розшуку безвісти зниклих осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розшук полонених та безвісти зниклих у зоні АТО здійснюється під егідою Міжвідомчого центру при СБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/printable_article/1275005;jsessionid=0E6F2F200F854B30C53B5C2A2EC A122D/
2. Шепітько В. Ю. Криміналістика : енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / В. Ю. Шепітько ; Ред. : В. Я. Тацій ; Академія правових наук України. – Х. : Право, 2001. – 552 с.
3. Іщенко А. В. Криміналістичне забезпечення розшуку безвісно відсутніх осіб : Посібник / А. В. Іщенко, А. С. Шевченко / За заг. ред. І. П. Красюка. – К. : РВВ МВС України, 2005. – 146 с.
4. Кубарев І. В. Проблеми організації розслідування вбивств, що вчиняються групою осіб в умовах неочевидності : Дис... канд. юрид. наук за спец. : 12.00.09 / І. В. Кубарев ; ДЮІ Луганського державного університету внутрішніх справ. – Донецьк, 2006. – 221 с.
5. Хань Г. А. Теоретичні засади планування та організації розслідування злочинів з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : Дис... канд. юрид. наук за спец. : 12.00.09 / Г. А. Хань ; ДЮІ Луганського державного університету внутрішніх справ. – Донецьк, 2007. – 221 с.
6. Будков В. С. Особливості проведення огляду місця події під час перевірки факту безвісного зникнення особи / В. С. Будков // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми криміналістики». – О., 2013. – С. 68–69.
7. Семенов В. В. Методика розслідування вбивств, прихованих інсценуванням : Дис... канд. юрид. наук за спец. : 12.00.09 / В. В. Семенов ; Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2004. – 184 с.
8. Овечкин В. А. Расследование преступлений, скрытых инсценировками : Учебное пособие / В. А. Овечкин. – Х. : Юрид. ин-т, 1979. – 63 с.
9. Геселев О. В. Сучасні проблеми криміналістики : навч. посіб. / О. В. Геселев, І. І. Присяжнюк, Я. А. Соколова, Г. В. Щербаківа. – К. : Національна академія прокуратури України ; Кіровоград : Антураж А, 2012. – 424 с.
10. Колмаков В. П. Расследование убийств : Лекции для студентов / В. П. Колмаков. – М. : ВЮЗИ, 1958. – 75 с.